

A L'ENTORN DE L'INICI DE LA FABRICACIÓ D'INDIANES A OLOT. LA COMPANYIA DE SAYOL (1777)

Miquel Puig i Reixach

El fet de l'estampació d'indianes a Olot el segle XVIII és un element de la història local prou divulgat, sobretot perquè és arran de la necessitat de dotar aquestes fàbriques d'operaris destres en el dibuix i el gravat que es creà, s'ha dit sovint, l'ara bicenternària Escola de Belles Arts d'Olot, fundada el 1783 com escola de dibuix ⁽¹⁾.

Les indianes, recordem-ho, eren els teixits, generalment de cotó, amb estampacions fetes amb motlle, a una o més tintes, amb motius generalment vegetals i florals, però també figuratius. Teles destinades tant a la pròpia indumentària com al parament de la llar, preuades per la seva vivacitat i possibilitats d'abillament. L'ur fabricació a Catalunya, després d'anys d'ésser importades de l'estranger, sembla que s'inicià a Barcelona el 1736, de la mà de Jacint Esteve, seguit d'altres fàbriques prou importants com les d'Antoni Serra i Esteve Canals el 1737, i la de Bernat Glòria el 1738, on no sols s'estampava, sinó que es teixia la peça, diferenciació important respecte de l'activitat que en aquest ram s'hagués pogut fer fins aleshores: el simple pintat de les peces, origen del nom "pintats" amb què també eren conegudes ⁽²⁾. La fabricació d'indianes passà a d'altres centres de tradició tèxtil, com ara Mataró (1746), amb la fàbrica de Jaume Campins i companyia, seguida de les de Rafael Peramàs i de Josep Cantallops ⁽³⁾, i Manresa (1759), creada per Jaume Sala ⁽⁴⁾. La prohibició, el 1771, que entressin indianes de l'estranger, i la cada cop més important presència del cotó en el tèxtil català (és del 1772 la creació de la Companyia de Filats de cotó, a Barcelona) en un context de puixança econòmica i comercial, afavoriren nous establiments d'indianes a d'altres comarques: el 1772 s'establia a Vic la indústria cotonera, amb la fàbrica de Josep Comes, que incloïa les indianes entre la seva producció ⁽⁵⁾. A Manlleu hi ha notícia de la companyia de Gaspar Illes i Onofre Miró, del 1778 ⁽⁶⁾, i a Igualada hi apareixen documentades per primera vegada el 1789 ⁽⁷⁾.

Pel que fa a Olot, el polígraf Esteve Paluzie fou molt concret a l'hora d'establir-ne la cronologia: *"En 1777 se estableció la primera fábrica de pintados de Vilar y compañía, y siguieron las de Sayol, Gou y compañía; Salgas, Torroella y compañía; Mulleras; Francisco Tenas, y José Salgas, las que surtieron de sus productos a varios mercados de España. Concluyó esta industria en 1823, sin embargo de las grandes ventajas que proporcionaban las aguas en el colorido"* ⁽⁸⁾.

. La seva arrencada, doncs, se situaria en una dècada expansiva de les manufactures olotines, amb una forta presència del cotó, que donà peu a la formació de diverses companyies per a la fabricació de gènere de punt amb telers el 1774, i a la filatura, a Olot mateix, del cotó. L'estampació, a més, hi tenia una tradició artesanal que propiciaria l'establiment de les complexes fàbriques de pintats: un testimoni del 1776 feia ressaltar, precisament, que a Olot es feien molts mocadors pintats ⁽⁹⁾.

LA DATA DEL 1777

Aquesta data del 1777 com a l'any de l'inici de la fabricació d'indianes a Olot ha estat qüestionada per altres autors. Josep Saderra, en el seu estudi sobre el Prat de les Indianes, donà inicialment com a vàlida la data de Paluzie (1777), ja que aquest, *"com nascut en 1806, és testimoni ocular de lo que diu"* ⁽¹⁰⁾, però en l'"Addició" que hi publica al final, Saderra, a partir d'una lectura poc crítica de l'acte de compravenda a favor de Poudevida i Sayol d'un camp a Pere Pau Pons el 1793, conclouia: *"és evident que la indústria de les indianes no fou introduïda aquí fins després de 1793 i no en 1777 com diu el Sr. Paluzie, i els importadors d'ella no haurien sigut els Srs. Vilar i Cia, sinó en Sayol i Poudevida"* ⁽¹¹⁾. Gil Vidal recollí al peu de la lletra aquestes reflexions de Saderra en la seva obra sobre l'evolució social d'Olot, si bé tot seguit hi introduí el dubte: *"qui ens assegura que aquest raonament de Saderra i Mata sigui ben sòlid? No podria donar-se el cas que la compra del dit camp per Poudevida i Sayol fos per a fer un eixamplament d'una fàbrica ja existent o un nou emplaçament d'una d'un altre lloc?"* ⁽¹²⁾.

Més modernament el Sr. Josep Mainar a través del setmanari "La Garrotxa" ⁽¹³⁾, i la Srta. Carme Sala en el seu llibre "Dades històriques de l'Escola de Belles Arts d'Olot" ⁽¹⁴⁾, formularen la hipòtesi d'un avançament sorprenent de la data d'inici de les indianes a Olot: a l'entorn dels anys 1698 i 1720, respectivament, a partir de la localització a l'Arxiu Municipal d'Olot d'un tal "Antoni Planas, gravador de la fàbrica de Salgas", tot preguntant-se si un gravador en una fàbrica no ens està dient que es tracta d'una fàbrica d'indianes. Desconeixem la font del primer autor, però segons el mencionat llibre sobre l'Escola de Belles Arts d'Olot, aquest Antoni Planas apareix en el llibre del cadastre del 1720. Fet un detingut examen d'aquest llibre del cadastre, hem d'advertir, però, que si bé efectivament figura un clar "1720" al lloc d'aquest volum, en la coberta de pergamí, l'interior del llibre no es correspon de cap manera a aquesta data, sinó que és molt posterior: dels darrers anys del segle XVIII o dels primers del XIX. És a dir, s'aprofitaren unes cobertes velles anteriors per relligar i protegir un volum posterior. De fet, insistim, la data del 1720 només figura al lloc, car a l'interior del volum no consta pas cap any.

Aquest volum del cadastre ha d'ésser del pas del segle XVIII al XIX per diverses raons. En primer lloc, la sèrie de cadastres "per major" a la qual pertany

el volum, comença el 1724, amb una escriptura al llom molt grossa, absolutament diferent en la cal·ligrafia del 1720 del volum en qüestió. Aquest, a la vegada, presenta els contribuents classificats per barris, cosa que no passa amb els altres volums fins als del segle XIX. Per altra banda, hi ha un buit entre els llibres del cadastre: el del 1796 encara no està per barris, i el del 1803, quan es reprèn la sèrie conservada a l'Arxiu Municipal, ja presenta aquesta classificació dels contribuents. En tercer lloc, en el volum suposat del 1720 apareixen molts mitgers, cosa totalment impossible en l'expressat any, ja que aquesta denominació d'ofici es refereix als fabricants de mitges fetes amb teler mecànic, activitat que no s'inicià a Olot fins al 1774, i hi apareixen també diverses companyies industrials, totes les quals són de finals del segle XVIII i començament del XIX (Pujol, Salgas, Sala, etc.), així com diversos particulars que visqueren en aquest mateix temps i no pas el 1720. Així, doncs, tant el mencionat Antoni Plana com la fàbrica d'en Salgas pertanyen a l'època ja assenyalada per Paluzie, d'existència de fàbriques d'indianes a Olot, i no aporten cap nova dada que fes avançar la cronologia a anys més pretèrits.

Evidentment, només les fonts documentals poden aclarir aquests dubtes. Fins ara, l'única aportació en aquest sentit era la de l'acta de compravenda de Sayol i Poudevida, en què es fa gala d'ésser la seva fàbrica de pintats "*la primera que se erigió y la más principal de quantas en el dia se han establecido*"⁽¹⁵⁾, text més antic que el testimoniatge de Paluzie. Però després d'haver localitzat a l'Arxiu Històric de Protocols Notarials d'Olot l'acta de constitució de la companyia de Sayol i Poudevida per a la fabricació d'indianes, que és del 1777, el panorama cronològic resulta clarificat: aquest és, doncs, l'any de la introducció de les indianes a Olot. La data corrobora la que havia establert Paluzie.

Aquesta datació ens permet de situar la nova manufactura en les dècades de 1770 i 1780, quan Olot viu una eufòria que es deixa sentir en diversos camps de la vida sòcio-econòmica.

És en aquests anys quan es refermen i s'impulsen les manufactures tradicionals, com ara les de la llana, l'estam i els curtits, en contínua ascensió. Com hem dit, s'hi introdueix, a partir del 1774, el gènere de punt fet amb teler, a través de diverses companyies creades a aquest efecte, cridades a configurar una activitat industrial d'importància reconeguda més enllà de l'àmbit comarcal i nacional. També, doncs, el 1777 s'hi implanta una altra nova manufactura, la de les indianes. Tot això comporta una dinamització de les indústries i activitats econòmiques auxiliars, com ara les arts mecàniques (fabricació de telers, eines i utilatge, etc.), els tints, el comerç per proveir de matèries primeres les manufactures, la construcció, el transport a cura dels traginers, etc. En l'àmbit cultural es posen en marxa iniciatives com ara l'augment de la dotació i aules d'ensenyament mitjà, la creació d'un Hospici per acabar amb els "vagos", i l'establiment d'una Escola de Dibuix, iniciatives que començaran a posar-se en marxa després de llargues tramitacions. Hi ha un important augment de la població, que obligarà, el 1783, a projectar la construcció de nous barris. I, sobretot, prenen cos les companyies locals per a la

indústria i el comerç, que suposen la presència de capitals importants que permeten major envergadura i producció, l'environnement de la xarxa comercial cada vegada més a l'aguait de nous mercats peninsulars i colonials (recordem la llibertat de comerç amb Amèrica, el 1778) i l'inici d'un alliberament respecte de l'arcaica estructura gremial tot facilitant el dinamisme i expansió de la indústria olotina.

LA COMPANYIA DE SAYOL

Per l'escriptura de constitució de la companyia d'indianes del 1777 ⁽¹⁶⁾, que transcribem íntegra en forma d'apèndix, sabem que la formaren Esteve Sayol, notari, els botiguers Josep Gou, menor, Lluís Bastons i Francesc Bartrís, el negociant Manuel Basil i el tintorer Francesc Bassols, juntament amb Joan Poudevida, mestre fabricant de mocadors d'indianes, olotins tots ells, llevat del darrer, de qui només es fa constar que és "habitant" d'Olot.

D'aquests socis, Lluís Bastons s'havia interessat també per una companyia per a la fabricació de gènere de punt, companyia que esdevindria la més important d'Olot en aquelles dècades; també Francesc Bassols era soci d'una altra companyia que duia el seu nom, la dedicació de la qual no hem pas pogut saber fins ara ⁽¹⁷⁾. La presència de botiguers i negociants no es fa pas estranya en una companyia dedicada a la fabricació d'indianes, ja que n'asseguraven la comercialització a través d'una llarga experiència. Tampoc no hi és d'estranyar la presència d'un tintorer, ja que els tints formaven part del procés d'estampació de les peces. Pot cridar, en canvi, l'atenció que hi figuri un notari, tot i que per ser fill d'un botiguer, Miquel Sayol, amb botiga a la Plaça Major, estava vinculat familiarment al comerç del tèxtil. No obstant, però, aquesta presència d'un notari en una companyia industrial el 1777 no deixa d'ésser significativa dels canvis que s'operaven en l'entrallat social local, fins al punt que homes de professió absolutament aliena al món industrial poguessin decidir d'invertir els seus guanys a la implantació de noves indústries a Olot, operació de molt més risc que les tradicionals inversions en propietats.

L'escriptura, datada el cinc de maig, és la de constitució de la societat, tot i que la fàbrica ja es trobava en marxa: "*fem y instituhim compañía, y societat en y sobre qualsevols negocis, lucros, perduas, fruyts, com altrement, que durant dit temps se faran y resultaran de aquella fabrica que tenim estatuida en lo terme de la present Vila de Olot, de mocadors, indianas y demes cosas que se regonegan utils a favor de dita compañía*"

Però la part principal de l'escriptura es dedica a establir les relacions entre els sis socis constituïdors del capital i el setè que figura en ella, Joan Poudevida, que és qui aporta a la societat el seu mestratge en la fabricació dels pintats, i de qui dependrà de fet el curs de la nova indústria. Poudevida no devia pas ésser olotí, car no figura

en els llibres del cadastre anteriors al 1777, en què apareix per primer cop, amb la denominació de “fabricant de mocadors”. De fet, a més, tenia l’habitatge en la pròpia fàbrica, segons ens indica la mateixa escriptura de constitució, circumstància que només s’explica amb un origen forà, sense casa familiar pròpia a la vila. Per documents posteriors, Poudevida tindria el 1777, quan es féu càrrec de la fàbrica olotina, uns 28 anys. Cal remarcar aquesta seva joventut i situació en una edat emprenedora i creativa.

Així, doncs, dels vuit capítols de l’escriptura, només tres es refereixen a la totalitat dels socis, mentre que els altres afecten el treball de Poudevida. En síntesi, s’estableix:

a) Poudevida percebrà cada any 300 lliures, cent de les quals haurà d’ingressar al capital de la companyia com a soci d’ella;

b) A l’acabament de cada any es farà el corresponent balanç, i al cap de cinc anys els socis es repartiran els guanys o pèrdues de la societat;

c) Els capitals posats no poden retirar-se fins passats els cinc anys, llevat que hi hagués pèrdues anuals superiors a 50 lliures; cas que Poudevida volgués plegar, perdria el dret als guanys, i si són els socis qui se’n desdiuen, serien per a aquell els beneficis de la companyia;

d) Si Poudevida no complís els cinc anys amb la societat per raó de mort o de dissolució de la companyia, se li donaria la part proporcional de les 500 lliures i dels guanys obtinguts fins llavors;

e) Cas d’emmalaltir Poudevida, deixaria de percebre el corresponent salari;

f) Aquest disposa també de casa franca en la mateixa fàbrica;

g) Els fills de qualsevol dels socis que morís durant aquest temps tindrien dret a la part posada de capital;

h) “Que dit Poudevida dega fer los colors y tot lo demás que li corresponga com los demás fabricants hàbils de la Ciutat de Barcelona”.

A diferència d’altres contractes de companyia, no figura en l’escriptura el detall del capital de què es disposa. Només sabem que Poudevida hauria aportat al cap dels cinc anys de què es parteix, 500 lliures, i que els guanys i pèrdues es repartirien al final “*a thenor de son respective interes*”, tot i que el capital s’ha posat “*per iguals parts*”. Ara bé, el límit de només 50 lliures que es fixa per retirar-se si les pèrdues assoleixen aquesta xifra, fa pensar en un capital inicial modest, propi d’una manufactura nova, sobre el desenvolupament de la qual no es té experiència, i que devia convidar a no arriscar massa al principi per anar augmentant el capital més endavant.

De fet, els dos anys següents trobem que quatre socis de la companyia venen dos censals, qui sap si per fer front a una major necessitat de capital per a l’empresa. Així, “*per expedició de alguns negocis*”⁽¹⁸⁾ prenen 1.600 lliures de la Comunitat de Preveres el 1778, i el 1779 1.500 lliures més de l’herència d’Antoni Llopis, administrada per l’Ajuntament⁽¹⁹⁾. Tant en un com en l’altre cas figuren com a censataris Josep Gou i Puig, Josep Gou i Ferrusola, Lluís Bastons, Josep Bastons,

Miquel Sayol, Esteve Sayol, Francesc Bassols i Josep Bassols, tots ells pare i fill respectivament. Cas que, efectivament, aquestes quantitats tinguessin com a destinació la fàbrica d'indianes (la multiplicitat de negocis que duïen entre mans no permet d'assegurar-ho amb certesa), la consolidació de la nova indústria olotina hauria estat possible en part a través del patrimoni dels socis, professionals tots ells, però també en part finançada a través de recursos aliens, provinents, en aquest cas, dels béns de l'església i de l'administració local, aspecte aquest que no pot negligir-se a l'hora d'analitzar la base sobre la qual pogué assentar-se l'arrencada industrial olotina del darrer terç de segle XVIII.

Cal remarcar el darrer pacte, segons el qual la tècnica a utilitzar havia d'ésser a semblança del que es feia a Barcelona, on la indústria portava anys de desenvolupament. Saderra havia apuntat la hipòtesi que la fabricació d'indianes a Olot l'hauria introduïda un francès, Mr. Riben ⁽²⁰⁾, d'on, per tant, hauria vingut la tècnica. Per aquesta escriptura del 1777, de la companyia de Sayol, és clar que era cap a Barcelona on es fitava, com exemple d'on imitar el procés de la fabricació de les indianes, el principal pas del qual era l'obtenció de colors fixos i atractius.

Per altra banda, la feina de Poudevida ("fabricant de mocadors", recordem-ho, és a dir, destre en l'art de pintar a mà els mocadors) es refereix a l'estampació. Es tractaria, doncs, d'una fàbrica dedicada només als pintats, no pas a la confecció tèxtil de les peces de cotó, que, per tant, serien subministrades per altres fabricants.

Res no se'ns indica d'on quedava establerta la fàbrica d'indianes. Pot així resultar-nos inevitable evocar els paratges de la Moixina, car l'evolució posterior d'aquestes manufactures a Olot féu popular el paratge del "Prat de les Indianes", que correspon a aquell indret. No obstant, però, no creiem pas que fos allí on s'establís aquesta primera fàbrica, en un lloc tan allunyat, atenant la modèstia amb què es degué començar, amb no massa exigència respecte d'abundoses deus d'aigua i prats on estendre les peces pintades a l'espera que s'assequessin. Som del parer que la fàbrica d'indianes s'establí a Olot mateix, si bé sortint del nucli de la població, possiblement a l'actual carrer de Sant Bernat o en les seves immediacions. L'indret, a quatre passes del nucli urbà i comercial, ofereix, en els immediats vessants septentrionals del Montsacopa, lloc suficientment assolellat i espaiós per a la mencionada necessitat d'estendre les indianes un cop estampades, tot plegat a tocar de la Plaça Major, i on els paraires Vilà tenien establert un tint de feia anys. Ens basem per situar la fàbrica d'indianes als peus del Montsacopa, tot sortint pel carrer de la Madoixa, en el fet que, segons l'escriptura, Poudevida tenia l'habitatge en la pròpia fàbrica. Doncs bé, en els llibres del cadastre del 1777 Poudevida apareix consignat darrera de Francesc Coderch, jornalier, que ocupava part d'una casa situada en aquest lloc ⁽²¹⁾. Cal tenir present que els llibres del cadastre seguien en el seu ordre, en general, la topografia urbana, per carrers, tot i que no s'indiqui explícitament, i, per tant, és significatiu el lloc que ocupa cada olotí en els mencionats llibres del cadastre. Però és que, a més, en aquell indret, l'"arrabal del Montsacopa", com en deien, els Sayol - que donen nom a la companyia - posseïen,

de molts anys enrera, una estableria o senzilla construcció que fàcilment es prestaria a l'objecte de la nova fàbrica d'indianes o pintats. Més endavant, el 1793, la companyia va adquirir uns terrenys, ara sí al Prat de les Indianes⁽²²⁾, i encara allí mateix un altre més endavant, el 1796, al paratge de la Font de Bufaganyes, que seria objecte d'un litigi per considerar-se que l'establiment allí d'una nova fàbrica de pintats seria en perjudici de terrenys comunals, destinats, de temps immemorial, a l'esbargiment dels olotins⁽²³⁾.

ALTRES FÀBRQUES D'INDIANES A LA COMARCA

Ben aviat, a partir d'aquell 1777, foren dues les fàbriques d'indianes a Olot. L'altra, la de Vilar i companyia que Paluzie cita com a primera de les establertes a Olot, ens ha resultat gasiva a l'hora de trobar-ne referències documentals més explícites. Les dues fàbriques d'indianes apareixen citades com a tals en la relació que de la indústria olotina aparegué en la "Gazeta de Madrid" el dia 1 de maig del 1779, en l'avinentsa de donar notícia de la col·locació de la primera pedra de l'Hospici⁽²⁴⁾. És aquesta la primera vegada que hom parla d'indianes a Olot en un text imprès. En el cadastre d'aquell mateix any figura també com a fabricant de mocadors, juntament amb Poudevida, Francesc Llorens, que, per tant, possiblement dirigia aquesta altra fàbrica, la de Vilar i companyia⁽²⁵⁾. Més endavant vindria la fàbrica d'indianes de Salgas, Torroella i companyia, citada també per Paluzie com a tercera de les que s'instal·laren a Olot a l'inici d'aquest ram industrial, nou a la comarca.

El 1781 trobem una altra fàbrica d'indianes a la Garrotxa, ja no en el nucli urbà d'Olot. Fou creada per la mateixa companyia que s'havia format a Tortellà per a la fabricació de mitges amb teler el 1778⁽²⁶⁾. Tres anys després de posar en marxa aquesta fàbrica de gènere de punt, la societat fou reestructurada, amb alguna variació de socis, i es redactaren nous pactes de constitució, formalitzats el dia 28 de juny del 1781 davant notari. A partir d'ara, a més de la fàbrica de Tortellà, se n'obriria una altra, aquesta a Argelaguer, destinada a pintats i indianes: *"Item es pactat, avingut y concordat, que així los sobrerreferits Joan Simon y Arbat major, Ramon Santalo, Bernat Santalo, Joan Santalo, Isidro Domenech e Pere y Jacintho Santalo, como los sobrenomentsas Bernat Duran y Serra y Jacintho Palom y Macia, junt ab lo sobrerelatat Ramon Pelegri principal del recitat Joan Santalo, hagen de tenir paradas y corrents en lo sobreexpressat lloch de Tortellà, y tambe en lo paratge que baix se individuarà del veynat de Tapiolas del terme del lloch de Argelaguer, y parroquia del lloch de Montagut dos fabricas, la una es a saber de mitjas y gorras o barretines de taler y la altre de indianas y mocadors, y altres teixits de fil y cotó pintats y sens pintar, duraderas una y altre de ditas fabricas per lo temps y espay de deu anys del die pnt. en avant comptadors"*⁽²⁷⁾.

Per a la fàbrica de mitges de teler es passaria de les 8.250 lliures de capital inicial el 1778 a 11.437 lliures i 10 sous, i per a la fàbrica d'indianes el capital aportat en diverses parts pels socis seria de 9.187 lliures, 10 sous, és a dir, que la reestructurada companyia disposava ara d'un total de 20.625 lliures per a les seves activitats industrials. Les xifres revelen un ascendent del tèxtil del cotó a la comarca de la Garrotxa, tant pel que fa a la fabricació de gènere de punt com respecte a les indianes, per a les quals no es dubta a fer una inversió superior a la que es féu, al seu moment, quan es muntà per primer cop la producció de gènere de punt. Els dos socis que conjuntament més aporten són Joan Santaló i Isidre Domènech, tots dos paraires d'Argelaguer que totalitzen 7.500 lliures per a les dues fàbriques, a raó de 5.000 lliures Joan Santaló i la resta Isidre Domènech. La nova fàbrica d'indianes s'establí a mig camí entre Tortellà i Argelaguer, al veïnat de Tapioles, on pocs dies abans, el 21 de juny, s'havia fet efectiva la compra d'una peça de terra del Mas Fillol, pròpia de Josep Plandiura, per valor de 1.000 lliures, per a la qual compra es crearen dos censals de 360 i 200 lliures que es vengueren al monestir de Sant Pere de Besalú.

El mateix dia de la constitució de la reestructurada societat se signaren també els pactes amb el fabricant d'indianes que dirigiria la nova manufactura establerta al terme municipal d'Argelaguer. Com en el cas de Joan Poudevida per a la companyia de Sayol a Olot, el fabricant d'indianes prové de Barcelona: *“Domingo Tarasco fabricante de indianas, mocadors y altres teixits pintats y sens pintar, antes en la ciutat de Barcelona, y actualment en lo lloch de Tortallà, bisbat de Gerona habitant”* ⁽²⁸⁾. A Tarascó se'l nomena director de la fàbrica d'Argelaguer. Per tant, ha de *“dirigir y regir la sobreexpressada fabrica de indianas, mocadors y altres teixits de fil y coto pintats y sens pintar, y tot quant per esta predita fabrica, y per tot lo a y de ella annexio y connexio dependent y emergent conduesca e necessari y menester sia, y en consecuencia dega també lo predit Domingo Tarasco treballar en quant pugua y cuydar que per los treballadors, que per los dits interessants en la referida fabrica se conduhiran y posaran en aquella, se treballe tot lo que per la mateixa predita fabrica y los bons exhit y curs de aquella necessari, oportuno y convenient sia”*, fent-ho tot plegat segons bon ofici i conforme a les regles per les quals es regeixen aquestes fàbriques, i amb potestat, *“a fi de que los dits treballadors tingan al repetit Domingo Tarasco lo degut respecta, y la veneració y obediencia corresponents”*, d'acomiarar qualsevol treballador que així cregui oportú. Per aquest seu treball de direcció i ofici es concedia a Tarascó casa franca a Tortellà, la llenya que li calgués per a la casa, i 400 lliures barcelonines a l'any, durant els 5 anys de contractació, a repartir en dotze mensualitats.

Reiteradament s'han mencionat els teixits pintats i sense pintar. La presència d'aquests darrers, que se sotmeten igualment a la vigilància i bon fer de Tarascó, ens fa creure que la fàbrica no sols es dedicava als pintats, sinó també a la pròpia confecció dels teixits de cotó, aspecte que no apareixia pas tan explícit en la fàbrica d'indianes de la companyia de Sayol, d'Olot, almenys en l'escriptura de constitució

de la companyia, en què hom es referia només a les tasques del pintat. En aquest cas, doncs, i si efectivament així fos, la fàbrica d'Argelaguer hauria de disposar no sols de l'utilatge per a l'estampació, sinó també dels corresponents telers per a la confecció de les peces.

Un fill de Tarascó, el director de la fàbrica d'indianes d'Argelager, Lluís, el trobem en l'endegament d'una altra fàbrica similar, ara a Besalú, que es posà en marxa el 1784, i que ha estat donada a conèixer en una recent publicació⁽²⁹⁾. Per aquesta raó no ens hi estendrem, llevat de ressaltar que en el contracte de Lluís Tarascó es fa explícita menció d'haver de dirigir els *“teixidors y demes operaris y treballadors”*, referència clara que la fàbrica no es dedicava només als pintats, sinó també a teixir-ne les peces corresponents. Per altra banda, hi ha un augment de la retribució que s'assigna a Lluís el 1784, de 480 lliures a l'any, respecte del que es va fer per al seu pare en el contracte de la fàbrica d'Argelaguer el 1781, de 400 lliures a l'any. Lluís Tarascó rebria també la novena part dels beneficis produïts, clàusula que compensaria, hem de creure que suficientment, la dotació de casa franca i llenya que s'havia fet al seu pare Domingo. Tot plegat, doncs, ens parlaria de la marxa ascendent d'aquest tipus de manufactures a la Garrotxa, car, a més, al cap de tres anys, el 1787, la societat encapçalada per Bernat Molleras s'ampliava amb l'admissió de nous socis, que feien possible que es disposés d'un capital, entre efectes i efectiu, de 24.000 lliures.

LES INDIANES D'OLOT I L'ESCOLA DE DIBUIX

Evocàrem, a l'inici d'aquestes pàgines, la relació entre l'establiment de fàbriques d'indianes a Olot i la posada en marxa d'una escola de dibuix a la mateixa població, fet eloqüent de la consolidació i expansió que experimentà la nova manufactura en només pocs anys. La sol·licitud de creació de l'escola de dibuix és clara en aquest sentit, i no ofereix dubtes respecte dels propòsits dels autors d'aquesta iniciativa, tot i que, ben a continuació, hi al·legaran també motivacions educatives i morals. Efectivament, després de fer-se constar la multitud de fàbriques amb què comptava la vila, de manera que tothom hi trobava feina, llevat dels nens per raó de llur edat -tot i que alguns també hi treballaven, si bé pocs i dedicats a operacions senzilles- s'eleva a les autoritats la referida petició: *“Una escuela de Dibujo seria importantissima en un pueblo tan comerciante como este, y en el que ya estan plantificadas varias fabricas de indianas y de pañuelos pintados, por necesidad parece que se devia llebar a efecto un pensamiento tan util. Ademas de los adelantamientos que lograrían por este medio las referidas fabricas, los jobenes hallarian en el un asilo el mas propio contra la ociosidad a que naturalmente inclina una edad poco reflexiva, y que sin una sugesion semejante con facilidad se pervierte y desenfrena, entregandose libremente a todo genero de vicios”*⁽³⁰⁾.

Els lligams entre indústria local i escola de dibuix són encara més eloqüents si hom examina les persones que trobem al redós de la naixença d'aquesta institució docent perpetuada fins als nostres dies.

Crida l'atenció que en la primera referència que tenim del projecte, una carta de Jacobo M. Espinosa, fiscal de l'Audiència, hi tingui protagonisme un dels principals comerciants olotins (si no el principal), interessat en diverses companyies del ram tèxtil, entre elles la d'indianes de Sayol: *"Por mano de el comerciante Luís Bastons daré a ese Ayuntamiento luego que me lo permitan mis ocupaciones, la ynstruccion que me pide pa. formar una Escuela de Dibujo y empedrar las calles de ese Pueblo"* ⁽³¹⁾. Autoritzada l'escola de dibuix per l'autoritat règia el 24 de març del 1783, ve a Olot, per organitzar-la, el director de la de Barcelona, Pasqual Pere Moles. Evidentment, com a director de la de Barcelona era la persona més indicada per a aquesta comesa, però no deu pas ésser casual que Moles gaudís d'una condició que el faria especialment escaient per als propòsits olotins: era gravador, segons títol que li havia estat concedit el 1764 ⁽³²⁾, un ofici ben necessari per a les fàbriques d'indianes. Remarquem, a més, que en l'acord de la Junta de Comerç de Barcelona per tal que Moles passés a Olot, surt de nou, com a propòsit de la nova escola, la *"instruccion de aquella juventud, y aumento de las fabricas hallí establecidas"* ⁽³³⁾, fàbriques que no podien ésser altres que les de pintats, les úniques per a les quals calien artistes formats al redós d'una escola de dibuix.

Però la documentació referida a l'escola de dibuix d'Olot revela encara més detalls respecte dels homes que trobem ocupats a la vegada en aquesta obra i en les fàbriques d'indianes pocs anys establertes allí. En efecte, en un altra carta del 31 de juny del 1783, ja inaugurada l'escola i que també adreça a l'Ajuntament olotí Jacobo M. Espinosa, ara per agrair-los l'interès i ajuda amb què es prenen el govern local, s'hi fa esment de dos personatges coneguts: *"Doy al Ayuntamiento muchas gracias pr. la puntualidad, y exactitud, con que desempeña mis encargos en beneficio de ese Pueblo, y espero me continúe esta satisfacción en los qe. hago este correo a Sayol y Vilar respectivos a la escuela de Dibujo, para que con la posible brevedad empieze esta importante asunto"* ⁽³⁴⁾. Sayol i Vilar són, precisament, els dos noms que hem vist a l'origen de les indianes a Olot, titulars de les dues primeres fàbriques que hi funcionaren.

A nivell institucional no poden passar-nos per alt els zeladors d'aquella incipient escola de dibuix de la qual tant esperaven els industrials olotins. Segons l'acta institutiva de l'escola n'eren zeladors, el 1783, Antoni de Trincheria, Esteve Sayol, Josep Bastons, Jaume Curós Serra i Igosa i Lluís Bastons ⁽³⁵⁾. Els noms ens han de sonar prou: Sayol i Lluís Bastons són socis de la companyia d'indianes en què ens hem ocupat en aquest treball, i Josep Bastons és el fill del mateix Lluís Bastons. Per altra banda, el contracte amb Joan-Carles Panyó per dirigir l'escola olotina el signa Esteve Sayol -qui dona nom a la companyia d'indianes-, tant com a notari com en qualitat de representant de Jacobo María Espinosa, el fiscal de l'Audiència al qual tant deu l'escola de dibuix en la seva fundació. I també serà

Esteve Sayol qui, al seu moment, haurà d'abonar el corresponent salari estipulat amb Joan-Carles Panyó⁽³⁶⁾. Finalment, una última circumstància al redós dels clars lligams entre les fàbriques d'indianes i l'escola de dibuix d'Olot: el Batlle Reial, president de l'Ajuntament, al qual Espinosa lloava pel seu zel i atenció a aquesta i altres iniciatives de progrés per a la vila, era, el 1783, Josep Gou i Ferrusola, el segon soci de la companyia de Sayol per a la fabricació d'indianes establerta a Olot el 1777.

CONCLUSIÓ

La fixació de la cronologia de l'establiment de fàbriques d'indianes a Olot el 1777, i el coneixement d'alguns dels trets bàsics d'una de les societats constituïdes a aquest efecte, la de Sayol, Gou i Companyia, així com la seva progressiva expansió per la comarca (1781 a Tortellà-Argelaguer, i 1784 a Besalú), no voldríem pas que s'entengués com un mer exercici de recerca erudita. Precisament la relació que hom pot entreveure entre aquesta indústria, l'escola de dibuix d'Olot, el poder municipal i en general la indústria i el comerç olotí, dóna valor a les dades exhumades, per la possibilitat de vincular les indústries olotines d'indianes amb el context socio-econòmic general de l'Olot d'aquell moment, a l'inici de la moderna aventura industrial de la vila, i ens ajuda, per tant, al seu coneixement i desentrellat.

Per altra banda, Joan Poudevida i la fàbrica de Sayol, Gou i Companyia, abracen en el temps gairebé tot l'episodi de la història industrial olotina que foren les indianes. En un document del 1813, Joan Poudevida, tot sol·licitant l'exempció d'un càrrec per al seu fill, ens evoca amb un cert to melanconiós els seus llargs anys d'exercici professional en el món de les indianes olotines: *"Juan Poudevida, fabricante de textiles, vezino de la pnte. Villa, con la mas atenta y respetable veneracion a Vs. represento que me hallo constituido en la abansada edad de 64 años cumplidos, obteniendo de muchisimos años a esta parte el cargo de Mayordomo de la Fabrica de los Sres. Sayol, Gou y Compañia, y respeto como tengo dicho de la abansada edad, y de estar completamente quebrado como se justifica por la certificación del medico que acompaño; no poder absolutamente cuidar yo el suplicante del dicho encargo de Mayordomo y vigilar como corresponde con los trabajadores como y en los generos que estan a mi cargo confiados; me fue preciso substituir el dicho empleo a la persona de Fran.co Poudevida, mi unico hijo..."*⁽³⁷⁾. Anys més tard, Poudevida encara segueix essent un puntal important en el tèxtil olotí, tot i la seva avançada edat, car el 1820 hom no dubta a encomanar-li gestions d'interès general per als fabricants olotins: *"En la Villa de Olot, a los once dias del mes de junio de mil ochocientos veinte, convocados los fabricantes de manufacturas de algodón en esta Villa en la casa Hospicio, ante los Mag.cos Sres. Alcaldes y Ayuntam.to Const.l han elegido a pluralidad absoluta de votos a D. Juan Fabrega y D. Juan Poudevida, comisionados para asistir a la junta general que ha de*

celebrarse en Barna. el dia veinte del corriente mes para tratar lo que sea conducente al fomento y reparacion de las fabricas de dichas manufacturas de este Prado. (Principado)''.

Comissió a la qual Poudevida renuncià pocs dies després, *“haviendo hecho merito de la falta de salud i avansada edad de Dn. Juan Poudevida”*. Fou substituït per Jaume Gou i, finalment, per indisposició d'aquest, per Ramon Barcons ⁽³⁸⁾.

Poudevida, que devia tenir llavors, 71 anys, no devia sobreviure gaire temps més. Gairebé com les pròpies fàbriques d'indianes, que, segons el testimoni personal de Paluzie, ara ja coetani dels fets, sucumbiren el 1823, *“sin embargo de las grandes ventajas que proporcionaban las aguas en el colorido”*. Ell assenyala, per a la indústria olotina en general, dues causes de la seva decadència: *“la primera procede de los partidos que del año 1820 al 23 se formaron en la villa (...) la otra el tener que mandar los fabricantes sus géneros a comisionados en Barcelona, quienes abusando en su mayoría de la posición de sus remitentes, se enriquecieron, matando a la industria con el empobrecimiento de los fabricantes por medio de sus usuras”* ⁽³⁹⁾.

Olot, sense bons camins de comunicació i transport, sense un cabdal important d'aigües fluvials generadores de suficient força motriu per a la moderna mecanització de les fàbriques, amb unes possibilitats financeres que està per comprovar que fossin prou capaces, i en un context de confrontació d'homes i idees, seria aviat superada per d'altres centres industrials amb condicions més favorables. És ben eloqüent el fet que el fill de Lluís Bastons (ja hem dit que un dels principals botiguers i fabricants d'Olot, i soci de la companyia d'indianes) passés, a la mort del seu pare, a establir-se a Barcelona, com anys després farien també els Batlló, després de dubtar si plantar la seva gran fàbrica a Olot mateix o a la capital del Principat.

No obstant, aquella arrencada industrial que aprofità amb èxit la favorable conjuntura dels anys 1770 i 1780, en el treball de la llana, del cotó i de les pells, mogué prou transformacions en la societat olotina com per esdevenir un moment privilegiat de la seva història. En el seu context, les fàbriques d'indianes establertes a Olot el 1777 no apareixen pas com un fet aïllat, sinó que poden presentar-se'ns en la seva justa dimensió.

NOTES

- (1).- Per exemple, RAMON GRABOLOSE, *Olot, els homes i la ciutat*, Barcelona, Editorial Selecta, 1969, pàg. 127: "L'escola va tenir una finalitat funcional i pràctica: formar personal per a la indústria artesana. Els mateixos fabricants d'estampats tenien necessitat d'operaris aptes per al dibuix ornamental".
- (2).- Vegi's RAMON GRAU i MARINA LÓPEZ, *Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII. Introducció a l'estudi de les fàbriques d'indianes*, "Recerques" 4 (1974) pàgs. 23-24; ROGER ALIER, *La fàbrica d'indianes de la família Canals*, "Recerques" 4 (1974), especialment pàgs. 59-66.
- (3).- FRANCESC COSTA i OLLER, *Mataró al segle XVIII*, Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Editorial Alta Fulla, 1988, pàg. 109.
- (4).- LLORENÇ FERRER i ALÓS, *Els orígens de la industrialització a la Catalunya central*, "Episodis de la Història" 262-263, Barcelona, Rafael Dalmau, 1986, pàgs. 33-36.
- (5).- EDUARD JUNYENT, *La ciutat de Vic i la seva història*, Barcelona, Curial, 1980, pàg. 258.
- (6).- RAMON GRAU i MARINA LÓPEZ, *op. cit.*, pàg. 51.
- (7).- JOSEP M. TORRAS i RIBÉ, *Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat*, "Miscel·lània Aqualatense" 2, Igualada, Centre d'Estudis Comarcals, 1974, pàg. 179, i en idèntics termes, del mateix autor, *La revolució industrial a la comarca d'Anoia*, "Episodis de la Història" 232-233, Barcelona, Rafael Dalmau, 1979, pàg. 45.
- (8).- ESTEBAN PALUZIE, *Olot, su comarca y sus extinguidos volcanes*, Barcelona, Jepús, 1860, pàg. 177.
- (9).- BERNARDO ESPINALT, *Atlante Español, o descripción general de todo el Reyno de España*, Tomo VI, Madrid, 1783, pàg. 213. La datació del 1776 la fem a partir del que s'hi afirma anteriorment, d'usar dades de les duanes "del pasado año de 1775".
- (10).- JOSEP SADERRA i MATA, *El Prat de les Indianes*, dins "XXI Certamen literari-artístic d'Olot", Olot, 1910, pàg. 123. (Reeditat posteriorment formant el vol. 15 de la "Biblioteca Olotina").
- (11).- JOSEP SADERRA i MATA, *op. cit.*, pàg. 138.
- (12).- GIL VIDAL i FORGA, *L'evolució social a Olot*, Olot, Edicions Municipals, 1986, 2^a ed., pàgs. 15-16.
- (13).- JOSEP MAINAR, *De l'inici de la fabricació d'indianes a Olot*, "La Garrotxa", 1 de juliol del 1972.
- (14).- CARMEN SALA i GIRALT, *Dades històriques de l'escola de Belles Arts d'Olot*, Olot, 1974, pàgs. 105-106.
- (15).- JOSEP SADERRA, *op. cit.*, pàg. 136.
- (16).- *Arxiu Notarial d'Olot*, vol. 1.395, notari Vayreda, plec del 1777, sense relligar ni foliar. L'escriptura presenta esmenes i addicions, fet que indica que es tracta d'un original.
- (17).- Vegi's MIQUEL PUIG i REIXACH, *Les primeres companyies per a la fabricació de gènere de punt a Olot (1774-1780)*, "Papers de l'Arxiu Casulà", Olot, 1988.
- (18).- *Arxiu Notarial d'Olot*, vol. 1.460, notari Sayol, 1778, fols. 186^r-187^r.
- (19).- *Arxiu Municipal d'Olot*, Actes Municipals, volum 1774-1779, fol. 122^r.
- (20).- JOSEP SADERRA, *op. cit.*, pàg. 139.
- (21).- *Arxiu Municipal d'Olot*, sèrie Cadastre, volum per menor del 1777, sense foliar.
- (22).- JOSEP SADERRA, *op. cit.*, pàg. 126.
- (23).- *Arxiu Municipal d'Olot*, Expedients s. XVIII, expedient nº 19. Vegi's MIQUEL PUIG, *Ai el Fluvià!*, "La Comarca d'Olot", 2 d'octubre del 1988, pàg. 11.
- (24).- "Gazeta de Madrid" nº. 33 (23 d'abril del 1779), pàgs. 283-284, i en iguals termes a "Gazeta

de Barcelona'' n.º. 35 (1 de maig del 1779), pàgs. 299-300. Pot veure's transcrit a MIQUEL PUIG, *op. cit.*, pàgs. 76-77.

(25).- *Arxiu Municipal d'Olot*, sèrie Cadastre, volum per menor del 1779, fol. 41^v.

(26).- Vegi's MIQUEL PUIG, *op. cit.*, pàgs. 29-32.

(27).- *Arxiu Notarial d'Olot*, vol. 1.264, notari Aloy, 1780-1782, plec 1781, fols. 107^r-114^v. També *Arxiu Municipal d'Olot*, Registre d'hipoteques de Besalú, vol. 17 (1781), fols. 227^v-281^r.

(28).- *Arxiu Notarial d'Olot*, vol. 1.264, notari Aloy, 1780-1782, plec 1781, fols. 115^r-116^v.

(29).- ROBERT BAYER i CASTAÑÉ i SANTI SOLER, *Notícia de les indústries de teixit de punt i d'indianes a Besalú a finals del segle XVIII i principis del XIX*, "Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca", 1984-85, tom. I, Olot 1986, pàgs. 43-56.

(30).- *Arxiu Municipal d'Olot*, Actes Municipals, 1780-1786, sessió del dia 24 d'abril del 1783.

(31).- RAMON GRABOLOSE, *Joan-Carles Panyó i Figueró, primer director de les Escoles de Dibuix d'Olot i Girona*, Olot, Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 1976, pàg. 100.

(32).- JORDI MONÉS i PUJOL-BUSQUETS, *L'obra educativa de la Junta de Comerç*, Barcelona, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, 1987, pàgs. 310-311.

(33).- RAMON GRABOLOSE, *Joan-Carles Panyó*, *op. cit.*, pàg. 101.

(34).- GIL VIDAL i FORGA, *op. cit.*, pàg. 85.

(35).- CARME SALA i GIRALT, *op. cit.*, pàgs. 68-73 i RAMON GRABOLOSE, *Joan-Carles Panyó, etc.*, *op. cit.*, pàgs. 108-109.

(36).- RAMON GRABOLOSE, *Ibidem*, pàgs. 104-105 i 106-107, respectivament.

(37).- *Arxiu Municipal d'Olot*, Sol·licituds, 1813-1843, Olot, 21 de maig del 1813.

(38).- *Arxiu Municipal d'Olot*, Actes Municipals, sessió dels dies 11, 15 i 17 de juny del 1820.

(39).- ESTEBAN PALUZIE, *op. cit.*, pàgs. 177-178.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Constitució de la Companyia d'Indianes d'Olot, 5 de maig del 1777

(*Arxiu Notarial d'Olot*, vol. 1.395, notari Vayreda, plec del 1777, sense relligar ni foliar)

En nom de Déu sie Amén.

Nosaltres Esteve Sayol, notari real, Joseph Gou, menor de dies, Lluís Bastons, los dos botiguers, Fran.ch Bassols, tintorer, Manuel Basil, negociant, y Fran.ch Bartrís, tambe botiguer, tots de la Vila de Olot, Bisbat de Gerona, de una part, y Joan Poudevida, mestre fabricant de mocadors y indianas, habitant en la mateixa Vila, de part altre: De nostre grat y espontanea voluntat, per temps es a saber de sinch anys que han comensat a correr del die primer del corrent mes de maig en avant, fem y instituhim companyia y societat en y sobre qualsevols negocis, lucros, perduas, fruyts, com altrement, que durant dit temps se faran y resultaran de aquella fabrica que tenim estatuida en lo terme de la present Vila de Olot, de mocadors, indianas y demes cosas que se regonegan utils a favor de dita companyia, y posam jo dit Esteve Sayol y demes companys de capital en dita companyia los mobles, efectes y caudals, que quiscun de nosaltres per iguals parts ja tenim existents en dita fabrica dels que queda ja noticios dit Poudevida, ab lo oferiment

de subministrar cadaun de nosaltres per sa respe. part y interes, tots los demes efectes y caudals que convingan per la conservació de dita fabrica, y jo dit Joan Poudevida, poso per capital, o fondo de dita companyia, la quantitat de diner, que baix ab altre dels pactes continuats, se expressarà. La qual societat y companyia fem ab los pactes baix escrits y següents.

Primerament ab pacte que se hage de donar y pagar quiscun any al dit Joan Poudevida per son salari de fabricant de dita fabrica la quantitat de tres centas lliuras moneda bar.a en esta forma, so es, doscentas lliuras ab dotze iguals pagas, una cada mes, comensant la primera lo die primer de juny vinent, y aixís consecutivament en los demes mesos de cada any, y las restants cent lliuras annuals que per lo temps de dits sinch anys, son sinchcentas lliuras, que acreditará dit Poudevida per son salari de fabricant, dega entrar, com des de luego entran per part de capital a son favor en dita companyia entrant també est en tot a la ganancia y respe. perdua per lo corresponent en ditas 500 ll. (lliures).

Mes ab pacte que a la fi de quiscun any dega ferse vilans y a la fi de dits sinch anys repartirse a cada una de las parts a thenor de son respe. interes los capitals, ganancias o perduas y demes cosas que se trobaran en dita fabrica y companyia que esta corrent de alguns mesos a esta part, dega tambe concorrer una y altre de las parts per lo temps passat a la ganancia y perdua, que li corresponga per son respe. interes.

Mes ab pacte y condició, que per lo cas que se trobàs perdua en dita companyia de mes de sinquanta lliuras bar.a (no entenent ser dita perdua per falta de pago de algun deute en dita fabrica) tinga facultat cada una de ditas parts, de retirar son capital, prenent mercaderias, deutes y demes que se trobarà existent en dita fabrica y companyia, no podent de ninguna altre manera apartarse de dita companyia, fins a ser finits los dits sinch anys, y si fos cas, que dit Poudevida se apartàs de dita companyia, no sols sien obligats los companys en donarli y satisferli quantitat alguna de ditas sinch centas lliuras de capital ni ganancia ni tampoch donarli compte ni rahó de dita fabrica y companyia; y aiximateix si fos cas que los restants companys se apartassen de dita companyia, de manera que per dita falta no anàs corrent dita fabrica a excepció del cas que sobre està dit de verificarse dita perdua, sien totas las ganancias que se encontraran en dita companyia, junt ab las ditas sinch centas lliuras de capital, a favor del mateix Poudevida, tenint est facultat de compellir als companys tots en comú y cada un de ells en particular als corresponents comptes de dita companyia.

Mes ab pacte que si dit Poudevida morís antes de ser finits los dits sinch anys o be de desferse la dita companyia, se li degan donar de las ditas sinch centas lliuras, solament rata per quantitat dels anys que hauran passat, a rahó de cent lliuras annuals, junt ab la ganancia, o perdua respe. als anys que hauran passat.

Mes ab pacte que si esdevingués al dit Poudevida alguna malaltia de mes de un mes, per la qual o de altre manera no pogués la fabrica anar corrent, no li corria son salari durant dit temps.

Mes ab pacte que se dega donar al dit Poudevida habitacio franca durant dita companyia en la casa de la mateixa fabrica, y tambe la llenya que necessita per son gasto.

Mes ab pacte que per lo cas de morir algun de dits companys y lo hereu o hereus dels difunts no vullan interessar en dita companyia en est cas dega donarse als dits hereu o hereus la part acreditian en dita companyia, prenent mercaderias, ab deutes y efectes per llur respe. interes existescan en aquella.

Mes y finalment ab pacte que dit Poudevida dega fer los colors y tot lo demes que li corresponga com los demes fabricants habils de la ciutat de Barna. Y aixís ab dits pactes y no sens ells, fem y firmam la present societat y companyia renunciant una y altre de las parts a qualsevol dret y lley de nostre favor y a tot frau y engany, y convenim y prometem la una part de nosaltres a la altre vitudinariament ab solemne estipulació fielment y ab tot cuydado, negociar, mercadejar y procurar lo profit y utilitat de dita companyia y todas las cosas de la mateixa companyia diligent guardar; y las preditas cosas prometem la una part a la altre vitudinariament atendre, servir y cumplir, ab obligació de tots los respe. bens y drets de cada una de nosaltres las ditas parts aixis mobles e immobles presents y esdevenidors y dels nostres respe. successors ab todas renunciacions de dret necessarias llargament y ab jurament. Y nosaltres las ditas parts quedam advertidas per lo notari baix escrit del registre de hipotecas.

En testimoni de las quals cosas, otorgam la present escriptura en dita Vila de Olot, als sinch dies del mes de maig any de la Nativitat del Señor de mil setcents setanta y set.

Essent presents per testimonis Miql. Vila sabater y Jph. Roura corder, los dos de la mateixa Vila.

Esteve Sayol = Joseph Gou menor = Lluís Bastons = Fran.ch Bassols = Emanuel Basil = Fran.ch Bartris = Joan Poudevida. Y present jo lo Notari baix escrit, fas fe conèixer als dits contrahents sobrefirmats.

Anton Vayeda Nott. (rubricat)